

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Novela zákona o významné tržní síle: Co ukazuje dosavadní praxe?

1. ledna 2023 nabyla účinnosti novela zákona č. [395/2009](#) Sb., o významné tržní síle a nekalých obchodních praktikách při prodeji zemědělských a potravinářských produktů (dále jen „ZVTS“), která přinesla zásadní rozšíření konceptu významné tržní síly na celý dodavatelsko-odběratelský řetězec. Touto nově disponuje jakýkoliv odběratel v celém řetězci, jehož obrat přesahuje 2 miliony EUR a zároveň převyšuje obrat dodavatele. Odběratelé s významnou tržní silou nesmí vůči svým dodavatelům uplatňovat nekalé praktiky, tj. jednání hrubě se odchylojící od zásad poctivého obchodního styku, dobrých mravů či férovosti spolupráce na trhu.

Významná tržní síla

Novela ZVTS transponuje směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/633 o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v zemědělském a potravinovém řetězci (dále jen „Směrnice“). Před novelizací se ZVTS vztahoval pouze na 12 největších obchodníků, jelikož významnou tržní sílu měly pouze společnosti s obratem přesahujícím 5 mld. Kč na území České republiky. Podle nového systému se však působnost zákona rozšířila o přibližně 800 dalších společností. Nyní se totiž významná tržní síla definuje poměřováním sil odběratele a dodavatele a mohou ji mít již společnosti s obratem od 2 milionů EUR. Obrat je navíc, a dokonce nad rámec požadavků směrnice, zohledňován celosvětově, a to se započtením obrátů partnerských a propojených podniků.

Nekalé praktiky a sankce: Dosavadní uplatňování pokut

Původní demonstrativní výčet situací považovaných za zneužití významné síly byl nahrazen výčtem taxativním, tedy úplným a konečným. Novelizovaný ZVTS rozdělil nekalé praktiky na 2 typy, a to tzv. black list a grey list, přičemž na první z nich zařadil ty nekalé praktiky, které jsou zakázány bez dalšího, na grey list potom ty, které jsou zakázány pouze v případě, že před zahájením dodávek zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků nebo před poskytnutím souvisejících služeb nebyly podmínky jejich dodávek, resp. poskytnutí sjednány v písemné formě.

Za účelem kontroly formální správnosti i faktického dodržování normy Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen „ÚOHS“) průběžně realizuje sektorová šetření. Jejich dosavadním výsledkem je vydání několika rozhodnutí o porušení zákona o významné tržní síle, přičemž dalších více než 10 správních řízení v současné době probíhá.

První pokutu dle nových pravidel významné tržní síly uložil ÚOHS společnosti **Heineken Česká republika, a.s.** za dva pokračující přestupky spočívající v tom, že dvěma svým dodavatelům opakovaně vystavovala faktury se splatností 90 dnů, a to i přes to, že novela stanovuje splatnost maximálně 30 dnů od doručení faktury. Polehčující okolností pro společnost byla aktivní spolupráce v řízení, naopak přitěžující spáchání dvou přestupků v souběhu. Společnost přistoupila na narovnání, přičemž pokuta byla v tomto případě uložena ve výši 456 000 Kč. Nejedná se přitom o jediný subjekt sankcionovaný v souvislosti s uplatňováním lhůty splatnosti faktur za nákup zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků delší než 30 dnů - ze série rozhodnutí vydaných v průběhu letošního podzimu je zjevné, že jde o častou a poměrně jednoduše zjištělnou nekalou praxi.

Další rozhodnutí bylo vydáno v rámci řízení se společností Košík.cz s.r.o. (dále jen „**Košík.cz**“), která po dobu delší než 1 rok po účinnosti novely ZVTS s více než stovkou svých dodavatelů sjednala ve smlouvách o poskytování služeb souvisejících s prodejem zemědělských produktů a potravinářských výrobků marketingový bonus bez toho, aniž by byly ujednány povinné obsahové náležitosti ve smyslu § 3b odst. 1 písm. c) ZVTS. Dále ÚOHS shledal závadným jednání společnosti Košík.cz v tom, že s téměř třiceti dodavateli sjednávala v totožném období tzv. trademarketingovou podporu, přičemž ani zde v příslušných smlouvách nebyly obsaženy povinné náležitosti smlouvy o poskytování souvisejících služeb podle ustanovení § 3b odst. 1 písm. c) ZVTS. V obou případech se společnost Košík.cz nacházela v pozici odběratele s významnou tržní silou. Polehčující okolností zde bylo přiznání v rámci procedury narovnání a následné nepodání rozkladu. ÚOHS tak uložil pokutu ve výši 1 836 000 Kč a nápravné opatření spočívající v povinnosti úpravy předmětných smluv s dodavateli dle ZVTS.

Pochybení bylo shledáno rovněž v případě společnosti **TAMDA GROUP, a. s.**, která jako odběratel s významnou tržní silou sjednávala marketingové služby a propagační akce, aniž by je řádně specifikovala co do předmětu, rozsahu a odhadu nákladů v souladu se ZVTS. ÚOHS však v tomto případě dospěl k závěru, že zjištěné pochybení bylo spíše formálního charakteru a přijal závazky navržené šetřenou společností k odstranění závadného stavu spočívající v tom, že do nových smluv již bude začleňován zdůvodněný odhad nákladů na poskytování marketingových a promočních služeb.

Praktické dopady novely pro malé a střední podniky

Smyslem a primárním cílem Směrnice, kterou ZVTS transponuje, byla snaha postihovat nekalé praktiky, především nadnárodních řetězců, které při sjednávání podmínek obchodní spolupráce týkající se potravinářského a zemědělského sortimentu často těžily ze své ekonomické dominance na trhu. Menšímu dodavateli tak nezbylo než tyto, často jednostranné podmínky, akceptovat. Tuto snahu zabránit jednání, které v některých případech překračovalo hranice poctivého obchodního styku, jistě nelze zákonodárcům vytknout. Realita praxe je však bohužel věc druhá.

Odběratelé, kteří musí ve vztazích se svými dodavateli dostát zákonným povinnostem typu písemná smlouva, předem sjednané obchodní podmínky, písemné potvrzení objednávek, vyloučení ústních nebo telefonických objednávek apod. ztrácí své spolehlivé často regionální dodavatele, kteří mnohdy ani nedisponují technickým zázemím pro možnost vyhovění těmto požadavkům.

Představte si místního pekaře, pěstitele zeleniny nebo cukráře, kterým sdělíte, že již nemůžete činit objednávky ústně nebo telefonicky jako dosud, ale musí existovat písemná komunikace, a to nejen tak ledajaká, neboť např. i podoba sjednaného emailu musí splňovat podmínku adresnosti jednající osoby. Odpověď dodavatele je nasnadě, za takových podmínek není schopen zboží dodávat, protože aparát, a často ani odpovídající technické prostředky, kterými by takovou administrativu vyřizoval, jednoduše nemá. Další nešťastným příkladem je tzv. ambulantní prodej, kdy odběratel do poslední chvíle nezná rozsah objednávky a dosud se rozhodoval (a také zcela logicky, zvláště u sezónní zeleniny a ovoce) až dle aktuální nabídky na místě prodeje, typicky při drobném nákupu zboží do firemního bufetu či kantýny.

Ve finále ztrátu pocítí oba, ale především právě lokální dodavatel, kterého je odběratel nucen nahradit silnějším hráčem, často typu nadnárodního dodavatele, pro kterého není plnění povinností stanovených zákonem problém, neboť disponuje příslušným technickým i personálním zázemím anebo z titulu své pozice na trhu vůbec tyto povinnosti nemusí řešit. A v konečném důsledku se negativní dopady odrazí i ve vztahu k zákazníkům.

Výpočet obratu: Klíčová otázka pro uplatnění významné tržní síly

Aktuálně účinná podoba ZVTS odkazuje v podrobnostech k výpočtu ročního obratu odběratele ve svém § 3a odst. 2 na doporučení Evropské komise 2003/361/ES ze dne 6. května 2003 o definici mikropodniků a malých a středních podniků. Předmětné doporučení však definuje pouze pojmy jako „podnik“, „nezávislý podnik“, „partnerský podnik“ či „propojené podniky“ a řadu dalších pojmů, termín „roční obrat podniku“ v něm však definován není.

Směrnice odkazuje v 1 odst. 2 na to, že „Roční obrat dodavatelů a kupujících uvedený v prvním pododstavci písm. a) až e) musí být chápán v souladu s příslušnými částmi přílohy doporučení Komise 2003/361/ES a zejména jejích článků 3, 4 a 6, včetně definic „nezávislého podniku“, „partnerského podniku“, „propojeného podniku“ a jiných věcí týkajících se obratu.“ Ani tato však blíže otázku výpočtu ročního obratu neupravuje.

ÚOHS nicméně ve svých výkladových stanoviscích odkazuje na to, že: „Evropská komise požaduje zohlednění globálního postavení a vyjednávajících síly podniku, proto je nezbytné zahrnout do ročního obratu odběratele/dodavatele nebo jejich aliancí **nejen obrat generovaný z prodeje zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků, ale i z prodeje všech výrobků nebo z poskytování služeb**. Dále je nutné započíst rovněž obraty propojených podniků a v proporciální výši obraty partnerských podniků.“^[1] Ve své metodice dále výklad interpretuje tak, že: „Roční obrat zahrnuje tržby, kterých podnik dosáhl v souvislosti s běžnými činnostmi při výkonu své hospodářské činnosti bez ohledu na to, v jakém sektoru byl obrat dosažen.“^[2]

K výpočtu obratu aliance důvodová zpráva k § 3a ZVTS dále uvádí, že: „V navazujících odstavcích jsou obsaženy podrobnosti výpočtu obratu, např., že ročním obratem se rozumí součet tržeb za prodej výrobků a poskytování služeb a za prodej zboží v tomto období. Bude se jednat o **součet tržeb za prodej a poskytování veškerých výrobků, zboží a služeb, nikoliv pouze o součet tržeb za prodej zemědělských produktů a potravinářských výrobků a za poskytování souvisejících služeb**.“

Preferovaný výklad, že do obratu odběratele jsou započteny obraty i všech jeho propojených subjektů, včetně těch, které se zabývají naprosto odlišnou činností, než je prodej potravinářského a zemědělského sortimentu, vede až k absurdním situacím, kdy subjekt, který nemá naprosto žádnou nebo jen marginální vyjednávací schopnost, protože jeho postavení na trhu s potravinami je zanedbatelný, například jeho dceřiná společnost provozuje velkoobchod s potravinami a obratově spadá do nejnižší kategorie, ale převážná část jeho podnikání spadá zcela mimo potravinářský sektor, nyní musí dodržovat striktní povinnosti plynoucí ze zákona.

To však zásadním způsobem narušuje dosud bezproblémové dodavatelsko-odběratelské vazby, kdy takový podnikatel není schopen reálně vyjednat jakoukoliv výhodu, ale přesto podléhá povinnostem, které se měly týkat právě jen subjektů, které mají možnost skutečně na úkor dodavatele prosadit své zájmy. U těchto subjektů se tak zákon zcela minul s cílovou skupinou. Dá se dokonce říci, že svou kreativitou při transpozici směrnice do našeho právního prostředí přispěly vnitrostátní orgány jen k dalšímu posílení nadnárodních řetězců, které se s danou právní úpravou již dávno a po svém vypořádaly bez jakýchkoliv negativních dopadů pro své fungování.

Závěr

Cílem novely ZVTS mělo být posílení ochrany menších dodavatelů proti nekalým praktikám velkých hráčů na trhu. Namísto toho však v praxi často komplikuje život právě těm, kterým měla pomoci. V tomto kontextu tak lze o podpoře malého a středního podnikání úspěšně pochybovat. Předmětná úprava tak představuje jeden z příkladů nepřilíš vydařené transpozice evropské směrnice do českého právního prostředí.

JUDr. Lenka Příkazská,
advokátka, partnerka

Mgr. Martina Švecová,
advokátka

HSP & Partners advokátní kancelář s.r.o.

Vodičkova 710/31
110 00 Praha 1

Tel.: +420 734 363 336
e-mail: sekretariat.praha@akhsp.cz

[1] Informační list 1/2023, Významná tržní síla str. 19 a str. 29

[2] Metodika k výpočtu ročního obrátu podle zákona o významné tržní síle (dodavatelé, odběratelé a jejich aliance, partnerské, propojené a nezávislé podniky pro účely posouzení významné tržní síly)

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné propuštění ve světle zásady ústnosti a přímosti](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 37.: Povinná forma jednání ve smlouvách](#)
- [Poučení z krizového vývoje v kauze bitcoiny](#)
- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)

- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)